

Ключові слова: благополуччя особистості, освітній простір, психологічне здоров'я, задоволеність життям, позитивне самоставлення.

Ключевые слова: благополучие личности, образовательное пространство, психологическое здоровье, удовлетворенность жизнью, позитивная самооценка.

Key words: well-being of a personality, educational space, psychological health, satisfaction of life, positive self-attitude.

КОРОХОД ЯСМІНА ДЖАНІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри психології,
кандидат політичних наук, доцент*

ЛІСОВЕНКО АННА ФЕДОРІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
старший викладач кафедри психології,
кандидат психологічних наук*

АНАЛІЗ ПСИХОЛОГІЧНИХ ІДЕЙ ІБН-СІНІ (АВІЦЕННИ)

Розвиток фундаментальних наук бере свій початок ще з давніх часів, де сформувались їх зачатки. Психологічне знання не є виключенням. Так, свій значний внесок у розвиток психологічних ідей зробили арабські лікарі та філософи Середньовіччя.

Яскравим представником арабської філософської думки є видатний лікар Середньовіччя Ібн-Сіна (Авіценна). Він одним з перших закрив своє бачення психофізіологічної сутності людини, а також він був одним з засновників вікової психології, говорячи, що дорослі, викликаючи у дитини ті чи інші стани, здатні формувати її риси характеру. Ключовим у цьому він вбачав саме виховання, тому через нього реалізується вплив психічного на структуру організму.

В його поглядах було сформовано дві точки зору щодо людської душі: перша – медична, де вважав, що для лікарів не обов'язково бути в пошуках істини, та друга – філософська. Вивчаючи психологічні особливості людини та їх проблематику, Ібн-Сіна розробив концепцію «подвійної істини», тобто розмежування філософських ідей від природнонаукових.

У своїй роботі «Канон» Ібн-Сіна говорив про залежність людської психіки (душі) від мозку. З переднім шлуночком мозку пов'язані відчуття, сприйняття, уявлення, пам'ять, а з заднім відділом – рухові здібності, мислення пов'язане із середнім відділом мозку.

Як зазначає Н. Гриньова, що «афективна сторона душевного життя також безпосередньо пов'язувалася з тілесними змінами... істотно новаторським є його дослідний підхід до афектів» [2, с. 65]. На думку філософа, афекти представляли собою сили, які виконували регулятивну функцію організму та живили внутрішнє її життя.

Ібн-Сіна також розглядав психологію емоцій, проводячи експерименти. Як результат, ним було встановлено «роль зміщення протилежних емоційних установок у виникненні глибоких соматичних порушень, це були початки експериментальної психофізіології афективних станів» [2, с. 65].

Філософ у своїх працях також розглядає вчення про пневму, як психофізіологічну сутність всіх життєвих станів та процесів. «Пневма є субстанцією, що складається з пароподібних частин чотирьох соків організму. У ній Авіценна бачить тілесний процес і носія душевних сил не властивих їй спочатку. Він виділяв три види пневми: перша – природна, відповідала природній силі душі. Друга – тваринна, притаманна тваринній силі душі. І третя – душевна, відповідала розумній силі душі» [3, с. 167]. Він говорив і про сприймаючі сили, які поділялись на зовнішні та внутрішні. До зовнішніх належать чуттєві властивості людини, такі як: зорові, слухові, нюхові, смакові, дотикові. До внутрішніх належать психічні властивості людини: уява, пам'ять, здогадливність.

Він приділяв значну увагу психічному здоров'ю та стану людини, необхідності заспокоїти її, підняти настрій та позбавити страху. Хворим він радив уникати переживань, гніву, злості та вдосталь гуляти. Найбільш врівноваженою, за вченнями Ібн-Сіни, вважалась та людина, котра проживає близько до екватора.

Ібн-Сіна говорить і про наявність в людині чистих розумних актів, які не залежать від її тіла. І. Гоян та О. Семак у своїй роботі наводять положення, які відповідають попередньо згаданим актам філософа.

Перше, про що пишуть автори це те, що «почуття і понятійне мислення мають різні об'єкти і джерела пізнання: почуттям доступні окремі конкретні речі і явища, понятійне мислення має справу з пізнанням загальних універсалій» [1, с. 30]. Друге, це те, що «почуття і розум виступають як самостійні і незалежні один від одного процеси. Відчуття і сприймання не спираються на розум, а міркування, у свою чергу, вимагають звільнення від почуттів, що порушують їхній хід і стають причиною перекручування істини» [1, с. 30]. Тут Ібн-Сіна розділяє об'єктивність та суб'єктивність у своїх поглядах. Задля належних розумових операцій та надання їм об'єктивної та адекватної оцінки, людина має абстрагуватись від емоційного впливу.

Третє те, що «відрізняється динаміка розвитку почуттів і розуму. Психічні здібності, обумовлені діяльністю тіла, залежать від розвитку останнього, пов'язані зі змінами, що відбуваються в організмі, тому старіючи з віком, ослаблюються і руйнуються. Розум же знаходиться поза темпоральними змінами, навпаки, з роками усе більш зміцнюється, досягаючи свого розквіту до 40-літнього віку» [1, с. 30].

Четверте, що автори наводять як доказ є те, що «вищою формою розуму є понятійне мислення, яке пов'язане з універсаліями як проявами розуму Бога і породжується ними, існує до людини, приходить у її свідомість ззовні, має божественну природу, тобто є безсмертним» [1, с. 30].

В цьому погляді Ібн-Сіні схожі з поглядами іншого арабомовного лікаря – Ібн-Рушда, який говорив про розум, даний божественним шляхом та приєднаний по смерті людини до універсального розуму як властивості всього людства.

Отже, бачимо, що внесок арабського філософа – мислителя та лікаря Авіценни у розвиток психологічного знання є вагомим та ґрунтовним. Свої погляди він розвивав, знаходячись під впливом давньогрецьких мислителів та філософів. Проте він зміг розробити та представити світу своє власне бачення сутності людського буття, природи людського тіла, ролі душевних (психічних) процесів в житті людини та їх вплив на неї. Також не менш важлива увага приділялась ментальним здібностям людини, пояснювалась природа їхнього функціонування. Вклад Ібн-Сіні в науку є вагомим не лише в теоретичному плані, а й в практичному. Подальші перспективи дослідження будуть розширювати ґрунтовність вивчення означеної теми.

Список використаної літератури:

1. Гоян І. М., Семак О. О. Навчально-методичний посібник до лекційних, практичних занять та самостійної роботи з дисципліни «Історія психології» для студентів спеціальності «Психологія». – Івано-Франківськ: ПНУ, 2008. – 159 с.
2. Історія психології: курс лекцій: навч. посіб. / уклад. Н. В. Гриньова. – Умань: Візаві, 2012. – 209 с.
3. Марцинковская Т. Д. 100 выдающихся психологов мира / Т. Д. Марцинковская, М. Г. Ярошевский. – Воронеж: МОДЕК, 1995. – 320 с.

Ключові слова: розум, психіка, людське буття, психологічні ідеї.

Ключевые слова: разум, психика, человеческое бытие, психологические идеи.

Key words: mind, psyche, human being, psychological ideas.